

Viite OKM033:00/2012

Asia Lausuntopyyntö korkeakoulutettujen uutta erikoistumiskoulutuksen kokonaisuutta valmistelevan työryhmän muistiosta

”Asiantuntijuus edellä. Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus” (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:7).

Lausunnon antaja Diakonia-ammattikorkeakoulu

Tiivistelmä

Diakonia-ammattikorkeakoulu kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa. Työryhmän esitys pohjautuu seikkaperäiseen kuvaukseen uuden erikoistumiskoulutuksen lähtökohdista ja muutosperusteista. Tuloksena on syntynyt kannatettava arvio ja kuvaus koulutusjärjestelmämme kokonaistarkastelusta.

Diakin koulutusalat pitävät hyvänä sitä, että työryhmän esitys pohjautuu arvioon työmarkkinoiden, työelämän ja korkeakoulukentän muutoksesta. Korkeakouluverkoston levinneisyys maamme eri puolille ja työelämän toimintaympäristöjen erityisyys vaativat vielä lisähuomion erikoistumiskoulutuksen valtakunnallisessa organisoinnissa, koulutustarpeiden yhteensovittamisessa ja resurssien tarkoituksenmukaisessa käytössä.

Uudistuksen onnistuminen edellyttää sitä, että erikoistumiskoulutuksesta valmistuneiden asiantuntija- asemaa ja - tehtävää työelämäkentässä vielä selkeytetään, jotta koulutuksen kysyntä ja tarjonta kohtaisivat.

Esityksessä korostetaan koulutuksen vahvaa tieteellisen tutkimuksen traditiota. Kuitenkin näyttöön perustuva työn jatkuva kehittäminen ja vaikuttavuuden arviointi ovat myös perusteltuja näkökulmia erikoistumiskoulutuksessa, jolla pyritään uudistamaan työelämää. Asiantuntijuus on luonteeltaan tiedonalakohtaista ja sen kehittämisen tulee kohdistua riittävän selvärajaiselle osaamisalueelle

Esitys joustavista koulutusmahdollisuuksista, jolloin ammattikorkeakoulun tietyt tutkinnon osat voisivat olla myös erikoistumiskoulutuksen osia, vaatii vielä korkeakoulutusjärjestelmässä valtakunnallista yhteissuunnittelua ja asiasta sopimista.

Esitys yhteistyöstä korkeakoulujen ja työelämän kanssa on perusteltua, mutta korkeakoulujen keskinäisen yhteistyön (sisältää myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisen) ja päätöksenteon mallia ja sopimismekanismeja tulee vielä tarkentaa. Myös työelämätahtojen roolia ja valikoitumiskriteerejä tulee tarkentaa.

Tilanteessa, jossa erikoistumiskoulutusten tehtävänähän on ennakoida työelämän muutoksia ja auttaa viemään sosiaali- ja terveysalaa haluttuun suuntaan sekä luoda täten edellytyksiä kansalaisten hyvinvoinnille, edellyttäisi koulutuksen masuttomuutta.

Esitetyt erikoistumiskoulutukset vastaavat työelämän ja työelämässä toimivien korkeakoulutettujen tarpeisiin ja vähentävät tutkintokoulutuksen käyttämistä täydennyskoulutuksena sekä suuntaavat tutkintokoulutuksen paikkoja niille, joilla ei vielä ole korkeakoulututkintoa tai opiskelupaikkaa korkeakoulussa.

Käynnistämisvaiheen 6 miljoonan euron rahoituksen kohdentamisperiaatteista tarvittaisiin julkilausuttua tietoa sekä normaalin valtionosuusrahoituksen käytöstä ja laskentaperusteista vuonna 2015 erikoistumiskoulutuksen toteuttamisessa.

Yksityiskohtaiset kommentit

Kommentit lukuviittauksin.

Erikoistumiskoulutuksen tavoitteet (luku 4.1) ja erikoistumiskoulutuksen laadunvarmistus (luku 4.8)

Koulutuksiin hakeutuvien näkökulmasta valtakunnallinen koulutustarjonta ja haut mahdollistava verkkopalvelu tuovat systemaattisuutta koulutuksen suunnitteluun ja hakumenettelyyn, lisäävät yleistä tiedonsaantia eri koulutusvaihtoehtoista ja koulutuksen tarjoajista.

Opiskelijan aiemman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, modulaarisuus sekä esitys mahdollisuudesta suorittaa erikoistumiskoulutus osissa tuovat tarvittavaa joustoa usein työn ohessa kouluttautuville.

Koulutuksen tavoite, *30 op:n erikoistumiskoulutuksilla uudistetaan työelämää*, vaatii ennen koulutuksen lopullista suunnittelua perusteellisen ja luotettavan alkukartoituksen koulutuksella tavoiteltavalta asiantuntija osaamiselta. Esitys erikoistumiskoulutusten laadunvarmistuksesta osana korkeakoulujen vastuuta ja yhteisten valtakunnallisten laatukriteerien käyttöä edistää koulutuksen kehittämistä ja laatua.

Erikoistumiskoulutuksista sopiminen ja niiden järjestäminen (luku 4.2)

Esitys yhteistyöstä korkeakoulujen ja työelämän kanssa vähintään koulutuksen laajuudesta, tavoitteista ja kohderyhmästä kansallisen säätelyn antamissa rajoissa on perusteltu lähtökohta alan erikoistumisopintojen suunnittelulle. Korkeakoulujen keskinäisen yhteistyön ja päätöksenteon malli, sopimismekanismi, ei ole kuitenkaan riittävän selkeästi määritelty. Uuden koulutuksen aloittaminen vaatii selkeämpää ohjausta siitä, miten sopimukset tehdään. Sopimusmekanismin ei saa johtaa korkeakoulujen välisiin kiistoihin yksittäisten erikoistumiskoulutusten oikeutuksesta. Samoin tulisi vielä tarkentaa korkeakoulujen ja työelämätahojen välistä sopimusmallia. Muistiossa jää avoimeksi mm. työelämätahojen rooli sopimuksissa ja ne kriteerit, joilla sopimukseen osallistuvat tahot valikoituvat.

Erikoistumiskoulutuksista pidettävä rekisteri on hyvä. Rekisteri antaa perustietoa eri tahoille koulutuksen toteuttajille, työelämälle ja koulutukseen hakeutuville.

Erikoistumiskoulutuksen tehtävät, tavoitteet ja asema (luku 4.3)

Erikoistumiskoulutuksilla ja niiden toteuttamiseksi luotavilla rakenteilla vastataan valtakunnallisesti merkittäviin ja pitkälle tulevaisuuteen suuntautuviin osaamistarpeisiin. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää eri tieteen alojen asiantuntijoiden ja työelämän näkökulmien huomioimista.

Esityksessä esille tuotu yliopiston yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja siihen liittyvä palvelutehtävä, jättää huomioitta ammattikorkeakoulun vastaavan perustehtävän. Ammattikorkeakoulun jälkeisessä erikoistumiskoulutuksessa tuotetaan alan näkökulmasta asiantuntijoita, joilta edellytetään myös analyyttisiä ja teoreettisia tietoja ja taitoja. Esityksen mukaisesti asiantuntijuus on luonteeltaan tiedonalakohtaista ja sen kehittämisen tulee kohdistua riittävän selvärajaiselle osaamisalueelle (luku 4.6, s 49).

Luvussa 4.3 korostetaan koulutuksen vahvaa tieteellisen tutkimuksen traditiota. Kuitenkin näyttöön perustuva työn jatkuva kehittäminen ja vaikuttavuuden arviointi ovat myös perusteltuja näkökulmia erikoistumiskoulutuksessa, jolla pyritään uudistamaan työelämää.

Esitys joustavista koulutusmahdollisuuksista, jolloin ammattikorkeakoulun tietyt tutkinnon osat voisivat olla myös erikoistumiskoulutuksen osia, vaatii vielä korkeakoulutusjärjestelmässä valtakunnallista yhteissuunnittelua ja asiasta sopimista.

Erikoistumiskoulutuksen laajuus ja taso (luku 4.4)

Esityksessä on hyvää sen kannanotto erikoistumiskoulutuksen sijoittumisesta kansallisessa tutkintojen viitekehyksessä alan kohderyhmän tutkintojen tasolle. Tämä selkiyttää osaamisen tason kuvausta.

Erikoistumiskoulutuksen kohderyhmä ja opiskelijan asema (luku 4.5)

Esityksen näkemys elinikäisestä oppimisesta ja opiskelijaksi ottamisen mahdollistaminen myös niille henkilöille, joilla korkeakoulu muutoin arvioi olevan riittävät tiedot ja taidot erikoistumiskoulutukseen johtavia opintoja varten, on hyvä asia. Tämä on perusteltua kansainvälisen vertailun perusteella, jossa sosiaali- ja terveysalalla työkokemusvaatimukset ennen korkeakoulututkinnon jälkeisen koulutuksen aloittamista ovat varsin tavallisia.

Erikoistumiskoulutusten toteutuksessa tavoitteena tulisi olla järjestelmä, jossa ovat mahdollisia myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteiset toteutukset ja osallistuminen myös toisen korkeakoulusektorin järjestämiin koulutuksiin. On monia sellaisia erikoisosaamisen alueita, jotka ovat yhteisiä kummaltakin korkeakoulusektorilta valmistuneille (esim. peliongelmaisten auttamiseen liittyvä osaaminen). Olennaista on, että järjestelmän avulla pystytään vastaamaan työelämän moninaisiin tarpeisiin, joista osa kohdistuu sekä ammattikorkeakouluista että yliopistoista valmistuneille.

Erikoistumiskoulutuksen toteutus ja rakenne (luku 4.6)

Esityksessä esille tuotu modulaarisuus mahdollistaa sen, että koulutuksen osien suorittamisen välillä pidetään taukoja ja koulutus näin jakautuu pidemmälle ajanjaksolle. Pidempi ajanjakso tukee toisaalta tavoitetta, jolla kehitetään ja uudistetaan työelämää ja toisaalta mahdollistetaan työn ohessa opiskelu.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (luku 4.7)

Lausuntoesityksessä esitetty ”Työelämälähtöisyyden toteutuminen edellyttää, että koulutuksen tuottama tai muutoin hankittu osaaminen osoitetaan suorittamalla todellisia työtehtäviä tai –toimeksiantoja” on erittäin hyvä ilmaus.

Erikoistumiskoulutuksen rahoittaminen (kohta 4.9)

Sosiaali- ja terveysjärjestelmien kehittämisen asiantuntijuuden turvaaminen edellyttää koulutuksen maksuttomuutta. Kyse ei ole vain koulutukseen hakeutumisen tasa-arvoisuudesta, jossa varallisuudesta huolimatta itseään kehittävä sosiaali- ja terveysalan ammattilainen pääsee koulutukseen, vaan myös koko sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmän kehittämisestä. Erikoistumiskoulutusten tehtävänä on ennakoida työelämän muutoksia ja auttaa viemään sosiaali- ja terveysalaa haluttuun suuntaan sekä luoda täten edellytyksiä kansalaisten hyvinvoinnille. Tämä uudenlainen asiantuntijaosaaminen ei tule kumuloitua vain varakkaiden itsemaksavien lisäkoulutusta hakevien etuoikeudeksi.

Käynnistämisvaiheen 6 miljoonan euron rahoituksen kohdentamisperiaatteista olisi hyvä olla julkilausuttu ajatus: kohdentuuko rahoitus kaikille korkeakouluilla vai vain harvoille, kokeiluihin vai vakiinnuttamiseen, saako rahoitusta usealle vuodelle. Niin ikään pitää tietää, voiko ammattikorkeakoulun (tai yliopiston) normaalia valtionosuusrahoitusta käyttää heti vuonna 2015 erikoistumiskoulutusten toteuttamiseen ja tuleeko tämä otetuksi vastaisen rahoitusperustan laskentaan mukaan.

Helsinki 30.9.2013

Pirjo Hakala
Vararehtori